

ปัญหาการบริหารแบบรวมอำนาจและกระจายอำนาจของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย

[Inquiry into the Problems of Centralization and Decentralization
in University Libraries with Application to Thailand]

โดย

นาง จุฑามาศ สุวรรณโรรษ กศ.บ., อน.บร.

วิทยานิพนธ์นี้

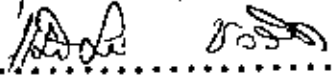
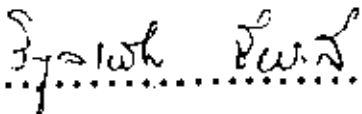
เป็นส่วนประกอบการศึกษาตามระเบียบปริญญาโท
ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์

พ.ศ. 2512

000442

มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้มหาวิทยาลัยมหิดลเป็นส่วประกอบ
การศึกษาตามระเบียบปริญญามหาบัณฑิต

.....
คณบดีมหาวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์ ประธานกรรมการ
 กรรมการ
 กรรมการ
 กรรมการ

อาจารย์ควบคุมงานวิจัย อาจารย์ แม่มาลี ขวลิศ
วันที่.....เดือน.....ปี.ศ. ๒๕๖๒

หัวข้อวิทยานิพนธ์ "ปัญหาการบริหารแบบรวมอำนาจและกระจายอำนาจของห้องสมุดมหาวิทยาลัย
ในประเทศไทย"

ชื่อ นาง จุฬามาศ สุวรรณโคจร

แผนกวิชา บรรณารักษศาสตร์

ปีการศึกษา 2511

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาแบบของการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย ปัญหาและข้อดีข้อเสียของแต่ละชนิดในต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางนำมาเป็นข้อศึกษาการบริหารของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย

วิธีที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ (1) ค้นคว้าจากเอกสาร เรื่องการบริหารของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกา (2) สํารวจเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานของหอสมุดกลางและหอสมุดคณะของมหาวิทยาลัย 4 แห่งในกรุงเทพฯ คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยมหิดล รวม 25 แห่ง (3) สัมภาษณ์บรรณารักษ์ห้องสมุดแต่ละแห่ง และเลขาธิการของมหาวิทยาลัยทั้ง 4 แห่ง (4) ส่งแบบสอบถามนิสิตนักศึกษาซึ่งได้รับคำตอบมาประมาณ 49.67 เปอร์เซ็นต์

ผลของการสำรวจพบว่า มีการบริหารงาน 2 แบบคือ การบริหารแบบกระจายอำนาจ ชนิดให้ความร่วมมือกันที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และการบริหารแบบรวมอำนาจที่งานเทคนิคที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปัญหาของการบริหารอยู่ที่ฐานะทางกฎหมายของหอสมุดกลาง และบรรณารักษวิชาชีพ

ข้อเสนอแนะ คือ (1) กฎหมายห้องสมุดควรได้รับการแก้ไข เกี่ยวกับฐานะและอำนาจหน้าที่ควรยกฐานะของหอสมุดกลางให้มีฐานะเท่ากับคณะหนึ่งของมหาวิทยาลัย (2) ตำแหน่งบรรณารักษ์ ควรอยู่ในตำแหน่งทางวิชาการ เช่นเดียวกับอาจารย์ของคณะ

Thesis Title : Inquiry into the Problems of Centralization and Decentralization in University Libraries with Application to Thailand.

Name : Mrs. Chutamart Suwanakroth Department Library Science

Date : April 25, 1969.

Abstract

The purpose of this research is to study various types of university library administration, problems, advantages and disadvantages of each type example in foreign countries are used as a guide to study the administration of the university libraries in Thailand.

The methods used for this research are; [1] Documentary research about the administration of university libraries in foreign countries especially in the United States [2] Survey in order to find out about the administration of central and faculty libraries of the 4 universities in Bangkok; Chulalongkorn University; Kasetsart University; Thammasart University and Mahidol University; 25 libraries were studied [3] Interview with the librarians of each library and the general secretary of those 4 Universities [4] Questionnaires sent out to students. The number of answers received is about 49.67 percent.

The survey reveal two types of administration the co-ordinated decentralization at Chulalongkorn University, Kasetsart University and Mahidol University, and centralized technical services at Thammasart University. The problems exist in the legal status of the central library and the professional librarians.

The recommendations are as follows [1] Library legislation should be revised, concerning its status and authority, promoting the central libraries to be equivalent to the status of the faculty [2] Position of librarians should exist and should be of the same status as those of academic staff.

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาของอาจารย์ แม่นมาศ ขวลิศ บรรณารักษ์เอก และรักษาการในตำแหน่งหัวหน้ากองหอสมุดแห่งชาติ อาจารย์ด้วยความกรุณาของยูเชียน ที่ไค้แนะนำและตรวจแก้ไขจนเป็นที่เรียบร้อย นอกจากนี้ยังได้รับความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวการบริหารของมหาวิทยาลัยทางค่านองสมุดของศาสตราจารย์ ดร. สุขุม ศรีชัยรัตน์ เลขาธิการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาจารย์ ระพี สาคริก เลขาธิการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ดร. ศักดิ์ ยาสุกนิรันดร์ เลขาธิการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และศาสตราจารย์ นายแพทย์ กษาณ จาติกวณิช รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหิดล และได้รับความร่วมมือในการรวบรวมแบบสอบถามนิสิตและให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับหอสมุดกลางของศาสตราจารย์ สุทธิลักษณ์ อัคร์วงศ์ บรรณารักษ์หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาจารย์ กระจา สมบูรณ์กุล บรรณารักษ์หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อาจารย์ จิตตรา ประนิช บรรณารักษ์หอสมุดกลางธรรมศาสตร์ อาจารย์ อุทัย หุติยะโพธิ บรรณารักษ์หอสมุดศิริราช มหาวิทยาลัยมหิดล สำหรับการนับตัวเลขออกตารางต่าง ๆ นั้นได้รับความกรุณาจากอาจารย์ วพี นัยวิจิตร บรรณารักษ์หอสมุดคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ยูเชียนขอขอบคุณทุกท่านที่เื้อกล่าวนามมาแล้วข้างต้นเป็นอย่างสูง กับขอขอบคุณในความร่วมมือให้สัมภาษณ์ของบรรณารักษ์หอสมุดคณะต่าง ๆ หัวหน้าแผนกคลังและเจ้าหน้าที่แผนกสถิติและชีวประวัติของมหาวิทยาลัยทุกหนไ้ว ๗ ที่นี้ด้วย และขอขอบคุณเพื่อน ๆ ที่เื้อให้กำลังใจและช่วยเหลือในอันที่จะให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

จุฬามาศ สุวรรณโคตร

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	๒
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๓
กิตติกรรมประกาศ.....	๔
รายการตารางประกอบ.....	๖
รายการแผนภูมิประกอบ.....	๖
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัยเรื่องนี้.....	5
ขอบข่ายของการวิจัย.....	6
วิธีดำเนินการวิจัยและการนำเสนอ.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้จากการวิจัยนี้.....	8
ความหมายของคำที่ใช้ในวิทยานิพนธ์นี้.....	8
การวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้.....	17
2 มหาวิทยาลัยและห้องสมุดมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ.....	24
ฐานะและหน้าที่ของมหาวิทยาลัย.....	24
ลักษณะของห้องสมุดมหาวิทยาลัย.....	28
สรุป.....	55
3 ปัญหาการบริหารงานแบบรวมอำนาจและกระจายอำนาจ.....	57
แบบที่ใช้อยู่ในมหาวิทยาลัยสุราษฎร์ธานี มอส์คณิศร์ เนลล์ และวิทเกอร์.....	58
ตัวอย่างในการจัดการบริหารงาน 2 แบบ.....	63
ข้อดีข้อเสียของการบริหารงาน 2 แบบ.....	64
สรุป.....	70

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
4	ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย.....	72
	<u>ตอนที่ 1</u> มหาวิทยาลัยและห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย.....	72
	<u>ตอนที่ 2</u> รายงานผลการสำรวจหอสมุดกลาง และห้องสมุดคณะของมหา- วิทยาลัย 4 แห่ง.....	82
	<u>ตอนที่ 3</u> วิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ จากผลของการสำรวจ.....	144
	<u>ตอนที่ 4</u> อภิปรายผลของการวิจัย.....	211
5	สรุปผลของการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	220
	ภาคผนวก ก.	237
	ภาคผนวก ข.	239
	ภาคผนวก ค.	252
	ภาคผนวก ง.	263
	บรรณานุกรม.....	272

รายการตารางประกอบ

ตารางที่	หน้า
1	แสดงค่าเฉลี่ยค่าใช้จ่ายของห้องสมุดทอมนิสิตของมหาวิทยาลัยที่เลือกมา 30 แห่ง ในปี ค.ศ. 1939-40 และ ค.ศ. 1949-50..... 43
2	จำนวนหนังสือ จำนวนหนังสือที่เพิ่มขึ้นในปี ค.ศ. 1956-57 ค่าใช้จ่ายสำหรับ- หนังสือวารสาร และเงินเล่มวารสาร จำนวนเจ้าหน้าที่ของห้องสมุด เงิน เดือนเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกา 45
3	จำนวนนิสิตและอาจารย์มีการศึกษา 2511-12 ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.. 144
4	รายละเอียดของห้องสมุด..... 145
5	เวลาทำการของห้องสมุด..... 146
6	สถิติผู้ใช้ห้องสมุดทอมนิสิตและหนังสือที่ยืมออกทอมนิสิต..... 148
7	ค่าเฉลี่ยของค่าหนังสือและวารสารทอมนิสิต และนิสิตกับอาจารย์..... 149
8	ค่าเฉลี่ยของจำนวนหนังสือทอมนิสิต และนิสิตกับอาจารย์..... 150
9	จำนวนนิสิตที่ใ้ห้องสมุดกลางแยกตามชั้นปีที่..... 151
10	จำนวนนิสิตที่ใ้ห้องสมุดกลางแยกตามคณะ..... 152
11	จำนวนครั้งในการใ้ห้องสมุดกลางและห้องสมุดคณะ..... 153
12	ความเหมาะสมของที่ตั้งของห้องสมุดกลางแยกตามคณะ..... 154
13	ระยะห่างจากห้องสมุดกลางไปยังคณะต่าง ๆ..... 155
14	ความมุ่งหมายใ้บริการใ้ห้องสมุดกลางกับห้องสมุดคณะ..... 156
15	การใ้หนังสือ เอกสาร และโสตทัศนวัสดุของห้องสมุดกลางและห้องสมุดคณะ.. 157
16	ความจำเป็นในการมีห้องสมุดกลางและห้องสมุดกลางกับห้องสมุดคณะ..... 158
17	ความสะดวกใ้บริการใ้ห้องสมุดกลางแห่งเดียว..... 159
18	จำนวนนักศึกษาและอาจารย์มีการศึกษา 2511-12 ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 161
19	รายละเอียดของห้องสมุด..... 162
20	เวลาทำการของห้องสมุด..... 163

รายการตารางประกอบ (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
21	สถิติผู้ใช้ห้องสมุดและหนังสือที่ยืมออกต่อวัน.....	164
22	ค่าเฉลี่ยค่านั่งโต๊ะและวารสารต่อนิสิตและนิสิตกับอาจารย์.....	165
23	ค่าเฉลี่ยจำนวนหนังสือต่อนิสิต และ ต่อนิสิตกับอาจารย์.....	166
24	จำนวนนิสิตที่ใช้หอสมุดกลางแยกตามระดับปี.....	167
25	จำนวนนิสิตที่ใช้หอสมุดกลางแยกตามคณะ.....	168
26	จำนวนครั้งในการใช้หอสมุดกลางและห้องสมุดคณะ.....	169
27	ความเหมาะสมของที่ตั้งของหอสมุดกลางแยกตามคณะ.....	170
28	ระยะทางจากหอสมุดกลางไปยังคณะต่าง ๆ.....	171
29	ความมุ่งหมายในการใช้หอสมุดกลางและห้องสมุดคณะ.....	172
30	การใช้หนังสือเอกสาร และสื่อทัศนวัสดุของหอสมุดกลางและห้องสมุดคณะ..	173
31	ความจำเป็นในการมีหอสมุดกลางและหอสมุดกลางกับห้องสมุดคณะ.....	174
32	ความสะดวกในการใช้หอสมุดกลางแห่งเดียว.....	175
33	จำนวนนักศึกษาและอาจารย์ของคณะต่าง ๆ ในปีการศึกษา 2511-12 ของ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.....	177
34	รายละเอียดของห้องสมุด.....	178
35	เวลาทำการของห้องสมุด.....	179
36	สถิติผู้ใช้ห้องสมุดและหนังสือที่ยืมออกต่อวัน.....	180
37	ค่าเฉลี่ยค่านั่งโต๊ะและวารสารต่อนักศึกษา และนักศึกษากับอาจารย์.....	181
38	ค่าเฉลี่ยจำนวนหนังสือต่อนักศึกษา และนักศึกษากับอาจารย์.....	182
39	จำนวนนักศึกษาที่มาใช้หอสมุดกลางแยกตามระดับปี.....	183
40	จำนวนนักศึกษาที่มาใช้หอสมุดกลางแยกตามคณะ.....	184
41	จำนวนครั้งในการใช้หอสมุดกลางและห้องสมุดคณะ.....	185
42	ความเหมาะสมของที่ตั้งของหอสมุดกลางแยกตามคณะ.....	186

รายการตารางประกอบ (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
43	ระยะห่างจากหอสมุดกลางไปยังคณะต่าง ๆ.....	187
44	ความมุ่งหมายในการใช้หอสมุดกลางกับห้องสมุดคณะ.....	188
45	การใช้หนังสือ เอกสาร และโสตทัศนวัสดุของหอสมุดกลางและห้องสมุดคณะ.....	189
46	ความจำเป็นในการมีหอสมุดกลาง และหอสมุดกลางกับห้องสมุดคณะ.....	190
47	ความสะดวกในการใช้หอสมุดกลางแห่งเดียว.....	191
48	จำนวนนักศึกษาและอาจารย์ของคณะต่าง ๆ ปีการศึกษา 2511-12 ของมหาวิทยาลัยลัษณพิกุล.....	193
49	รายละเอียดของห้องสมุด.....	194
50	เวลาทำการของห้องสมุด.....	195
51	สถิติผู้ใช้ห้องสมุดและหนังสือที่ยืมออกต่อวัน.....	196
52	ค่าเฉลี่ยค่านั่งสื่อกับจำนวนนักศึกษาและนักศึกษากับอาจารย์.....	197
53	ค่าเฉลี่ยจำนวนหนังสือต่อนักศึกษาและนักศึกษากับอาจารย์.....	198
54	จำนวนนักศึกษาที่ใช้หอสมุดกลางแยกตามชั้นปีที่.....	199
55	จำนวนครั้งในการใช้หอสมุดกลางและห้องสมุดคณะ.....	200
56	ความเหมาะสมของที่ตั้งของหอสมุดกลาง.....	201
57	ระยะห่างจากหอสมุดกลางไปยังห้องสมุดคณะ.....	202
58	ความมุ่งหมายในการใช้หอสมุดกลางกับห้องสมุดคณะ.....	203
59	การใช้หนังสือ เอกสาร และโสตทัศนวัสดุของหอสมุดกลางและห้องสมุดคณะ.....	204
60	ความจำเป็นในการมีหอสมุดกลางและหอสมุดกลางกับห้องสมุดคณะ.....	205
61	ความสะดวกในการใช้หอสมุดกลางแห่งเดียว.....	206
62	เปรียบเทียบหอสมุดกลางของมหาวิทยาลัยทั้ง 4 แห่ง.....	208
63	ค่าเฉลี่ยของเจ้าหน้าที่เงินค่าใช้จ่ายห้องสมุดและจำนวนที่นั่งของหอสมุดกลาง.....	209
64	ค่าเฉลี่ยต่าง ๆ ของหอสมุดกลาง.....	210

รายการแผนภูมิประกอบ

แผนภูมิที่	รายการ	หน้า
1	แผนผังการแบ่งส่วนราชการของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยเซอร์ชาลส์ คาร์วิน.....	20
2	แผนผังการบริหารงานของมหาวิทยาลัยคาทอลิก.....	27
3	แผนผังการแบ่งแผนงานของหอสมุด.....	52
4	แผนผังการแบ่งแผนงานของหอสมุด.....	53
5	แผนผังการแบ่งแผนงานของหอสมุดมหาวิทยาลัยรัทเกอร์.....	54
6	แผนผังการบริหารงานของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.....	83
7	แผนผังการบริหารงานของมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์.....	111
8	แผนผังการบริหารงานของมหาวิทยาลัยพรินซ์ตัน.....	123
9	แผนผังการบริหารงานของมหาวิทยาลัยมิชิแกน.....	130
10	แผนผังการบริหารงานของมหาวิทยาลัยที่เสนอแนะ.....	231 ก
11	แผนผังการบริหารงานภายในสำนักหอสมุดกลาง.....	231 ข